TÔN TRỌNG SỰ KHÁC BIỆT – CHÌA KHÓA XÂY DỰNG HẠNH PHÚC HỌC TẬP CỦA SINH VIÊN GIÁO DỤC NGHỀ NGHIỆP

Đặng Thị Thu Hiền
Trường Cao đẳng Bách khoa Nam Sài Gòn
Email: thuhien@namsaigon.edu.vn

***Tóm tắt**: Bài viết nghiên cứu vai trò của tôn trọng sự khác biệt trong xây dựng hạnh phúc học tập của sinh viên giáo dục nghề nghiệp trên cơ sở khảo sát 100 sinh viên Trường Cao đẳng Bách khoa Nam Sài Gòn. Kết quả cho thấy việc được tôn trọng và ghi nhận năng lực cá nhân góp phần nâng cao động lực học tập, sự tự tin và định hướng nghề nghiệp của sinh viên. Từ đó, bài viết đề xuất một số giải pháp nhằm xây dựng môi trường giáo dục nghề nghiệp tôn trọng sự khác biệt, góp phần nâng cao hạnh phúc học tập và chất lượng đào tạo.*

***Từ khóa**: tôn trọng sự khác biệt; hạnh phúc học tập; giáo dục nghề nghiệp; trường học hạnh phúc; sinh viên giáo dục nghề nghiệp.*

RESPECTING DIFFERENCES – THE KEY TO BUILDING LEARNING HAPPINESS AMONG VOCATIONAL EDUCATION STUDENTS

***Abstract:** This article examines the role of respecting differences in fostering learning happiness among vocational education students based on a survey of 100 students at Nam Sai Gon Polytechnic College. The findings indicate that being respected and having individual abilities recognized enhances students' learning motivation, self-confidence, and career orientation. Based on these findings, the article proposes several solutions to promote a learning environment that respects differences, thereby improving students' learning happiness and the quality of vocational education.*

***Keywords:** respecting differences; learning happiness; vocational education; happy school; vocational education students.*

Nhận bài: 15/06/2026 Phản biện: 15/07/2026 Duyệt đăng: 18/07/2026

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Giáo dục nghề nghiệp giữ vai trò quan trọng trong đào tạo nguồn nhân lực kỹ thuật đáp ứng yêu cầu phát triển kinh tế - xã hội. Tuy nhiên, định kiến xã hội về học nghề cùng với sự khác biệt về năng lực, hoàn cảnh và điều kiện của người học vẫn ảnh hưởng đến tâm lý, động lực học tập và định hướng nghề nghiệp của nhiều sinh viên.

Trong bối cảnh xây dựng trường học hạnh phúc, việc tôn trọng sự khác biệt không chỉ là giá trị nhân văn mà còn là giải pháp giáo dục góp phần tạo môi trường học tập tích cực, giúp sinh viên tự tin, phát huy năng lực và gắn bó với quá trình học tập. Trên cơ sở đó, bài viết nghiên cứu vai trò của việc tôn trọng sự khác biệt đối với hạnh phúc học tập của sinh viên giáo dục nghề nghiệp và đề xuất một số giải pháp nhằm xây dựng môi trường học tập tích cực, phù hợp với yêu cầu phát triển nguồn nhân lực hiện nay.

II. CƠ SỞ LÝ LUẬN

2.1. Khái niệm "tôn trọng sự khác biệt" dưới góc độ tâm lý học giáo dục

Trong giáo dục, tôn trọng sự khác biệt là sự thừa nhận và ghi nhận những đặc điểm riêng của mỗi người học về năng lực, hoàn cảnh, tính cách và định hướng phát triển, không đánh giá hay kỳ thị dựa trên các định kiến. Quan điểm giáo dục lấy người học làm trung tâm nhấn mạnh việc tạo cơ hội để mỗi cá nhân phát huy tiềm năng phù hợp với khả năng của mình.

Đối với giáo dục nghề nghiệp, nguyên tắc này càng có ý nghĩa khi người học có xuất phát điểm và điều kiện rất đa dạng, đồng thời còn chịu ảnh hưởng từ những định kiến xã hội về học nghề. Việc tôn trọng sự khác biệt giúp sinh viên được ghi nhận giá trị cá nhân, tăng sự tự tin, động lực học tập và niềm tin vào nghề nghiệp, qua đó góp phần xây dựng môi trường học tập tích cực và hạnh phúc.

2.2. Mối liên hệ giữa tôn trọng sự khác biệt và xây dựng "trường học hạnh phúc"

Trường học hạnh phúc là môi trường mà người học được an toàn, tôn trọng và có cơ hội phát triển. Trong đó, tôn trọng sự khác biệt là yếu tố nền tảng giúp người học được ghi nhận giá trị cá nhân, giảm áp lực bị so sánh và tăng cảm giác gắn bó với nhà trường. Khi nhu cầu được tôn trọng được đáp ứng, người học sẽ tự tin hơn, có động lực học tập và phát triển bản thân. Vì vậy, tôn trọng sự khác biệt là điều kiện quan trọng để xây dựng trường học hạnh phúc và nâng cao chất lượng giáo dục.

2.3. Tôn trọng sự khác biệt trong giáo dục nghề nghiệp – từ thái độ ứng xử đến giải pháp giáo dục

Trong giáo dục nghề nghiệp, tôn trọng sự khác biệt cần được xem là một giải pháp giáo dục, không chỉ là chuẩn mực ứng xử. Điều này cần được thể hiện trong phương pháp giảng dạy, đánh

giá, hỗ trợ tâm lý và định hướng nghề nghiệp, nhằm tạo điều kiện cho mỗi sinh viên phát huy năng lực riêng. Đồng thời, cần nâng cao nhận thức xã hội về giá trị của giáo dục nghề nghiệp để tăng động lực học tập, góp phần xây dựng trường học hạnh phúc và nâng cao chất lượng đào tạo.

III. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Bài viết sử dụng kết hợp nghiên cứu lý luận và khảo sát thực tiễn. Nghiên cứu lý luận tập trung phân tích các tài liệu về tâm lý học giáo dục, trường học hạnh phúc và giáo dục lấy người học làm trung tâm để xây dựng cơ sở lý luận cho đề tài.

Nghiên cứu thực tiễn được thực hiện thông qua khảo sát 100 sinh viên Trường Cao đẳng Bách khoa Nam Sài Gòn bằng bảng hỏi thang đo Likert 5 mức độ, tập trung vào cảm nhận về sự tôn trọng, định kiến đối với học nghề, động lực học tập và hạnh phúc học tập. Dữ liệu được xử lý bằng phương pháp thống kê mô tả, kết hợp phân tích – tổng hợp và so sánh để đánh giá thực trạng và đề xuất giải pháp.

IV. THỰC TRẠNG VẤN ĐỀ TÔN TRỌNG SỰ KHÁC BIỆT TRONG CÁC CƠ SỞ GIÁO DỤC NGHỀ NGHIỆP.

4.1. Nhận thức xã hội về giáo dục nghề nghiệp và những tác động đến người học

Mặc dù giáo dục nghề nghiệp ngày càng khẳng định vai trò trong đào tạo nguồn nhân lực, định kiến coi học nghề là lựa chọn kém hơn đại học vẫn còn tồn tại. Điều này ảnh hưởng đến tâm lý, động lực học tập và sự tự tin của nhiều sinh viên, đặc biệt khi người học có sự khác biệt về năng lực, hoàn cảnh và định hướng nghề nghiệp.

4.2. Kết quả khảo sát về cảm nhận của sinh viên đối với vấn đề tôn trọng sự khác biệt trong môi trường học tập

Để tìm hiểu thực trạng về cảm nhận của sinh viên đối với vấn đề tôn trọng sự khác biệt trong môi trường giáo dục nghề nghiệp, tác giả tiến hành khảo sát 100 sinh viên tại Trường Cao đẳng Bách khoa Nam Sài Gòn.

Kết quả khảo sát cho thấy phần lớn sinh viên đều nhận thức được những áp lực tâm lý và định kiến xã hội liên quan đến việc học nghề. Cụ thể, có 72% sinh viên được khảo sát cho rằng xã hội hiện nay vẫn còn tồn tại quan điểm xem học nghề là lựa chọn "thấp hơn" so với đại học; 68% sinh viên từng cảm thấy tự ti hoặc bị so sánh vì lựa chọn học nghề.

Khi được hỏi về cảm nhận trong môi trường học tập, 81% sinh viên cho rằng việc được giảng viên và bạn học tôn trọng giúp họ cảm thấy tự tin hơn trong học tập; 76% sinh viên nhận thấy bản thân có động lực học tập tích cực hơn khi được ghi nhận năng lực cá nhân thay vì bị so sánh với người khác.

Kết quả khảo sát cũng cho thấy 84% sinh viên đồng ý rằng môi trường học tập tôn trọng sự khác biệt giúp họ cảm thấy "được thuộc về" nhà trường và lớp học; 79% sinh viên cho rằng sự khích lệ và thái độ lắng nghe từ giảng viên có ảnh hưởng tích cực đến tinh thần học tập và định hướng nghề nghiệp của bản thân.

Ngoài ra, có 73% sinh viên cho rằng việc đánh giá kết quả học tập quá thiên về lý thuyết có thể khiến nhiều sinh viên nghề cảm thấy áp lực và khó phát huy thế mạnh cá nhân. Điều này cho thấy nhu cầu cần đổi mới phương pháp đánh giá theo hướng chú trọng năng lực thực hành và khả năng nghề nghiệp thực tế.

4.3. Những vấn đề đặt ra trong xây dựng môi trường học tập hạnh phúc tại các cơ sở giáo dục nghề nghiệp

Kết quả nghiên cứu cho thấy xây dựng môi trường học tập hạnh phúc không chỉ phụ thuộc vào cơ sở vật chất mà còn gắn với văn hóa học đường và sự tôn trọng người học. Vì vậy, các cơ sở giáo dục nghề nghiệp cần tăng cường xây dựng môi trường tôn trọng sự khác biệt, đổi mới phương pháp giảng dạy, đánh giá và hỗ trợ tâm lý, qua đó nâng cao hạnh phúc học tập và chất lượng đào tạo.

V. VAI TRÒ CỦA VIỆC TÔN TRỌNG SỰ KHÁC BIỆT ĐỐI VỚI SINH VIÊN GIÁO DỤC NGHỀ NGHIỆP.

5.1. Tôn trọng sự khác biệt giúp sinh viên nâng cao sự tự tin

Sự tự tin có ý nghĩa quan trọng đối với quá trình học tập và phát triển nghề nghiệp của sinh viên giáo dục nghề nghiệp. Khi được tôn trọng, lắng nghe và ghi nhận năng lực cá nhân, người học sẽ cảm thấy được khẳng định giá trị bản thân, từ đó vượt qua mặc cảm, tự tin hơn trong học tập và rèn luyện. Kết quả khảo sát cũng cho thấy phần lớn sinh viên đánh giá sự tôn trọng là yếu tố góp phần nâng cao sự tự tin và tinh thần học tập.

5.2. Tôn trọng sự khác biệt tạo động lực học tập và định hướng nghề nghiệp tích cực

Việc tôn trọng sự khác biệt giúp sinh viên được phát triển theo năng lực và thế mạnh riêng, thay vì bị đánh giá bởi những tiêu chuẩn chung hoặc định kiến xã hội. Khi năng lực thực hành và sự tiến bộ được ghi nhận, người học có thêm động lực học tập, chủ động rèn luyện kỹ năng nghề và xây dựng định hướng nghề nghiệp phù hợp với bản thân và nhu cầu của thị trường lao động.

5.3. Tôn trọng sự khác biệt góp phần phát huy năng lực cá nhân của người học

Sinh viên giáo dục nghề nghiệp có sự khác biệt

về năng lực, sở trường và cách tiếp cận học tập. Việc tôn trọng những khác biệt này tạo điều kiện để mỗi người phát huy thế mạnh, đặc biệt là năng lực thực hành và kỹ năng nghề nghiệp. Qua đó, người học chủ động hơn trong học tập, nâng cao chất lượng đào tạo và khả năng đáp ứng yêu cầu công việc sau khi tốt nghiệp.

5.4. Tôn trọng sự khác biệt góp phần nâng cao hiệu quả học tập và xây dựng trường học hạnh phúc

Môi trường học tập tôn trọng sự khác biệt giúp sinh viên cảm thấy được ghi nhận, tăng sự gắn bó với nhà trường và hình thành các mối quan hệ tích cực với giảng viên và bạn học. Đồng thời, đây cũng là giải pháp góp phần giảm tâm lý tự ti, nâng cao hiệu quả học tập, xây dựng trường học hạnh phúc và phát triển nguồn nhân lực kỹ thuật chất lượng cao.

VI. GIẢI PHÁP XÂY DỰNG MÔI TRƯỜNG TÔN TRỌNG SỰ KHÁC BIỆT TRONG GIÁO DỤC NGHỀ NGHIỆP.

6.1. Đối với cơ sở giáo dục nghề nghiệp

6.1.1. Xây dựng văn hóa học đường tôn trọng sự khác biệt

Nhà trường giữ vai trò trung tâm trong việc định hướng và xây dựng môi trường giáo dục tích cực cho người học. Vì vậy, các cơ sở giáo dục nghề nghiệp cần xây dựng văn hóa học đường dựa trên các giá trị tôn trọng, lắng nghe và ghi nhận sự khác biệt của mỗi cá nhân.

Việc xây dựng văn hóa học đường không chỉ thể hiện ở các khẩu hiệu hay nội quy mà cần được triển khai thông qua các hoạt động cụ thể trong quá trình dạy học, quản lý và tổ chức hoạt động sinh viên. Môi trường học tập cần tạo điều kiện để sinh viên được bày tỏ quan điểm, được tham gia hoạt động tập thể và được phát triển theo năng lực cá nhân mà không bị kỳ thị hoặc so sánh tiêu cực.

Bên cạnh đó, nhà trường cần chú trọng xây dựng môi trường giao tiếp tích cực giữa giảng viên, sinh viên và cán bộ quản lý nhằm tạo cảm giác an toàn và thân thiện cho người học. Đây là yếu tố quan trọng trong việc hình thành trường học hạnh phúc trong giáo dục nghề nghiệp.

6.1.2. Tôn vinh giá trị nghề nghiệp và nâng cao vị thế của giáo dục nghề nghiệp

Một trong những nguyên nhân dẫn đến tâm lý tự ti của sinh viên nghề là do ảnh hưởng từ định kiến xã hội về học nghề. Vì vậy, nhà trường cần tăng cường các hoạt động nhằm khẳng định giá trị của giáo dục nghề nghiệp và vai trò của lao động kỹ thuật trong xã hội hiện đại.

Các cơ sở giáo dục nghề nghiệp có thể tổ chức các hoạt động như:

• mời cựu sinh viên thành đạt giao lưu, chia sẻ kinh nghiệm nghề nghiệp;

• tổ chức ngày hội việc làm và kết nối doanh nghiệp;

• tạo điều kiện cho sinh viên tham gia tham quan doanh nghiệp (company tour);

• khuyến khích sinh viên tham gia các hội thi kỹ năng nghề các cấp.

Thông qua những hoạt động này, sinh viên sẽ nhận thức rõ hơn về giá trị nghề nghiệp của bản thân, hiểu được vai trò của kỹ năng nghề trong thị trường lao động và hình thành niềm tin tích cực đối với con đường học nghề.

Ngoài ra, việc nâng cao chất lượng đào tạo gắn với nhu cầu thực tiễn của doanh nghiệp cũng là giải pháp quan trọng nhằm nâng cao vị thế của giáo dục nghề nghiệp trong xã hội.

6.1.3. Đổi mới hoạt động kiểm tra, đánh giá theo hướng phát triển năng lực

Trong giáo dục nghề nghiệp, việc đánh giá người học cần chú trọng năng lực thực hành nghề nghiệp thay vì chỉ tập trung vào kiến thức lý thuyết. Nếu áp dụng một hình thức đánh giá cứng nhắc cho tất cả sinh viên sẽ dễ làm mất đi cơ hội phát triển của những người có thế mạnh thực hành.

Do đó, các cơ sở giáo dục nghề nghiệp cần đổi mới hoạt động kiểm tra, đánh giá theo hướng:

• công nhận sự tiến bộ của người học;

• đánh giá đa dạng năng lực;

• tăng cường đánh giá thực hành;

• gắn đánh giá với yêu cầu thực tế của nghề nghiệp.

Việc đổi mới đánh giá không chỉ góp phần nâng cao chất lượng đào tạo mà còn giúp sinh viên cảm thấy năng lực của mình được ghi nhận và tôn trọng.

6.2. Đối với giảng viên

6.2.1. Lắng nghe và thấu hiểu người học

Trong môi trường giáo dục nghề nghiệp, giảng viên không chỉ giữ vai trò truyền đạt kiến thức mà còn là người hỗ trợ tâm lý và định hướng nghề nghiệp cho sinh viên. Vì vậy, sự lắng nghe và thấu hiểu của giảng viên có ý nghĩa quan trọng đối với cảm xúc và động lực học tập của người học.

Giảng viên cần quan tâm đến hoàn cảnh, đặc điểm tâm lý và khả năng của từng sinh viên để có phương pháp hỗ trợ phù hợp. Việc lắng nghe người học sẽ giúp sinh viên cảm thấy được tôn trọng, từ đó cởi mở hơn trong giao tiếp và tích cực hơn trong học tập.

6.2.2. Không gắn nhãn, không định kiến và hạn chế so sánh người học

Một số biểu hiện như gắn nhãn học sinh "yếu", "chậm", "không có khả năng" hoặc thường xuyên so sánh sinh viên với nhau có thể gây tổn thương tâm lý và làm giảm động lực học tập của người học.

Do đó, giảng viên cần thay đổi cách tiếp cận theo hướng tích cực hơn, tập trung vào sự tiến bộ và khả năng phát triển của sinh viên thay vì chỉ nhìn vào hạn chế hiện tại. Việc tôn trọng sự khác biệt cần được thể hiện thông qua ngôn ngữ giao tiếp, cách đánh giá và thái độ ứng xử hằng ngày trong lớp học.

6.2.3. Khuyến khích và phát huy năng lực thực hành nghề nghiệp của sinh viên

Đặc thù của giáo dục nghề nghiệp là chú trọng kỹ năng thực hành và năng lực nghề nghiệp thực tế. Vì vậy, giảng viên cần tạo điều kiện để sinh viên được thể hiện thế mạnh cá nhân thông qua các hoạt động thực hành, trải nghiệm nghề nghiệp và làm việc nhóm.

Việc ghi nhận sự tiến bộ của sinh viên trong quá trình thực hành sẽ giúp người học có thêm sự tự tin và động lực phát triển nghề nghiệp. Đồng thời, giảng viên cần khuyến khích sinh viên mạnh dạn sáng tạo, chủ động giải quyết vấn đề và phát triển kỹ năng nghề phù hợp với yêu cầu thực tế của doanh nghiệp.

6.3. Đối với sinh viên

6.3.1. Chủ động nhận thức đúng về giá trị của bản thân và nghề nghiệp

Sinh viên giáo dục nghề nghiệp cần nhận thức rằng mỗi cá nhân đều có năng lực và con đường phát triển riêng. Việc lựa chọn học nghề không phải là sự "thấp kém" mà là định hướng phù hợp với khả năng, điều kiện và nhu cầu của xã hội hiện đại.

Khi hiểu được giá trị của nghề nghiệp và khả năng của bản thân, sinh viên sẽ có thái độ tích cực hơn trong học tập, chủ động rèn luyện kỹ năng nghề và xây dựng định hướng nghề nghiệp lâu dài.

6.3.2. Tôn trọng sự khác biệt của người khác trong môi trường học tập

Xây dựng môi trường học tập hạnh phúc không chỉ là trách nhiệm của nhà trường và giảng viên mà còn phụ thuộc vào ý thức của chính sinh viên. Người học cần biết tôn trọng sự khác biệt về năng lực, hoàn cảnh và tính cách của bạn bè; hạn chế các hành vi kỳ thị, trêu chọc hoặc đánh giá người khác theo định kiến.

Tinh thần tôn trọng và hỗ trợ lẫn nhau sẽ góp phần xây dựng tập thể đoàn kết, tạo môi trường học tập tích cực và giúp sinh viên phát triển toàn diện hơn trong quá trình học nghề.

6.3.3. Chủ động phát triển kỹ năng nghề nghiệp và năng lực cá nhân

Trong bối cảnh thị trường lao động ngày càng cạnh tranh, sinh viên giáo dục nghề nghiệp cần chủ động nâng cao kỹ năng nghề, kỹ năng mềm và khả năng thích nghi với môi trường làm việc thực tế.

Việc chủ động học tập, rèn luyện và phát triển bản thân không chỉ giúp sinh viên nâng cao cơ hội việc làm mà còn góp phần khẳng định giá trị của giáo dục nghề nghiệp trong xã hội hiện nay.

VII. KẾT LUẬN

Tôn trọng sự khác biệt là yếu tố quan trọng trong xây dựng hạnh phúc học tập của sinh viên giáo dục nghề nghiệp. Khi được tôn trọng và ghi nhận giá trị cá nhân, người học có thêm động lực, sự tự tin và định hướng nghề nghiệp tích cực; ngược lại, định kiến và sự đánh giá thiếu công bằng có thể ảnh hưởng tiêu cực đến quá trình học tập.

Vì vậy, các cơ sở giáo dục nghề nghiệp cần xây dựng môi trường học tập tôn trọng sự khác biệt thông qua văn hóa học đường tích cực, đổi mới phương pháp giảng dạy và tăng cường hỗ trợ người học. Đây là giải pháp góp phần nâng cao hạnh phúc học tập, chất lượng đào tạo và phát triển nguồn nhân lực đáp ứng yêu cầu của thị trường lao động.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Abraham Maslow (1943), A Theory of Human Motivation, Psychological Review, 50(4), 370–396.

Bộ Lao động – Thương binh và Xã hội (2021), Chiến lược phát triển giáo dục nghề nghiệp giai đoạn 2021–2030, tầm nhìn đến năm 2045, Hà Nội.

Bộ Giáo dục và Đào tạo (2019), Xây dựng trường học hạnh phúc trong cơ sở giáo dục phổ thông, Hà Nội.

Carl Rogers (1969), Freedom to Learn, Merrill Publishing, Ohio.

John Dewey (1916), Democracy and Education, Macmillan, New York.

Nguyễn Thị Mỹ Lộc (2016), "Trường học hạnh phúc – xu hướng phát triển giáo dục hiện đại", Tạp chí Quản lý giáo dục, số 8, tr. 12–16.

Phạm Minh Hạc (2012), Tâm lý học giáo dục, NXB Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.

Quốc hội nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam (2014), Luật Giáo dục nghề nghiệp, Hà Nội.

Trần Khánh Đức (2018), Giáo dục và phát triển nguồn nhân lực trong thời kỳ hội nhập, NXB Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.

UNESCO (2020), Education for Sustainable Development: A Roadmap, Paris.

UNESCO (2022), Transforming Technical and Vocational Education and Training for Successful and Just Transitions, Paris.

Vũ Dũng (2017), Tâm lý học xã hội, NXB Khoa học xã hội, Hà Nội.